

Gao Xingjian

Druhý břeh

(1986)

Doba

Neurčená, neurčitá

Místo

Ze skutečného světa na druhý, nepravděpodobný břeh

Osoby

Herec s provazem

Herci

Žena

Muž

Dav

Matka

Dívka

Karbaník

Hráči A, B, C, D

Zenmistr

Zástup mnichů

Mladík

Vzorné děvče

Otec

Stařena

Prodáváč náplastí ze psích kožek neboli Mastičkář

Bláznivka

Stín

Muži A až H

Slečna

Figuríny mužské, ženské

Družinář

Někdo A, Někdo B

Srdce

(Představení se může hrát v divadle, obývacím pokoji, zkušebně, prázdném skladišti, tělocvičně, chrámové svatyni, pod cirkusovým šapitó nebo na volném prostranství. Jedinou podmínkou je možnost umístění nezbytného osvětlení a ozvučení. Herci mohou hrát mezi diváky, nebo naopak - diváci se mohou ocitnout mezi herci.)

Herec s provazem: Mám tady takový provaz a my si s ním budeme hrát jako doopravdy, jako když si hrají děti. Předtím jsem byl já já a tys byl ty. S tímhle provazem budeme ty a já propojeni.

Když se teď rozběhneme každý na jinou stranu – ty mě potáhneš a já tě budu tahat zpátky. Jako dvě kobylinky přivázané na jedné niti, kdy ani jedna nemůže utéct. Nebo jako manželé, muž a jeho žena. *(pomlka)* Ne, tohle není zrovna nejlepší přirovnání.

Když to lano napnu, tak bude jasné, kdo z nás je silnější. Silnější potáhne druhého, slabší se nechá, samozřejmě, klasické přetahování lanem, hra, konfrontace sil: jeden vítěz, druhý poražený.

Kdybych tě táhl tímto způsobem – přetáhl si provaz takhle dozadu, za záda, můžeš připomínat třeba chcíplého psa. Pokud naopak budeš lano ovládat ty, stanu se já oslem, koněm, nějakým soumarem, kterého povedeš ty. Vidiš, naše vztahy nejsou nehybné.

Můžeme mezi sebou taky navázat ještě složitější pouta. Když třeba budeš kroužit kolem mě jako kolem svého středu, staneš se mojí družicí. Pokud bys kolem mě kroužit odmítl, mohl bych se klidně otáčet sám a ještě k tomu si myslet, že vy všichni tady běháte kolem mě; otázka tedy zní, kdo se otočí: ty nebo já? Obklíčím já tebe nebo ty mě? Nebo budeme kroužit spolu oba dva, ty i já? Budeme kroužit oba a obklíčíme přitom ostatní, nebo svým kroužením obklíčí oni nás, tebe a mě? Nebo snad budeme kroužit my kolem Boha? Jenže prokázat Boží

existenci dost dobře nelze. Možná že je to jen vesmír, který se otáčí kolem své osy jako nějaký mlýnský kámen. Což nás od filozofie přivádí k vědě a my máme přece pokračovat v naší hře.

Každý si můžete vzít svůj provaz a bavit se nejrůznějšími hrami, jejich počet se nedá ani vyčíslit. Všechny druhy vztahů mezi lidmi se mohou vyjádřit jedním provazem. A v tom právě spočívá tato naše hra.

(Herci vytvářejí dvojice, každý bere do ruky jeden konec provazu. Mohou si též vyměňovat partnera nebo se na krátkou chvíli spojit s jiným párem, ale vše probíhá bleskově. Hra nabírá postupně na tempu, napětí roste a s ním i násilnost projevu, je slyšet neustálý křik a volání.)

Herec s provazem: Přestaňte, prosím vás, všeho nechte! Rozehrajeme tuto hru ve větším, učiníme ji složitější. Dejte mi třeba jeden konec každého provazu, vy si ponecháte druhý a já tak s každým navážu jiný druh pouta, některé provazy zůstanou natažené, jiné se uvolní, některé dosáhnou dál, jiné blíže, jakýkoli z vašich postojů mě bude nějak ovlivňovat - každý z nás je nějak zapleten do tohoto světa, proměnlivého a složitého. *(pomlka)* Jako mouchy chycené do pavučiny. *(pomlka)* Nebo jako pavouci *(pomlka)* Provazy jsou jako naše ruce. *(Otvírá pěst, jeho partner též, provaz padá na zem.)* Nebo tykadla. *(Roztahuje prsty na rukou, jeho partner též.)* Jako naše řeč: dobrý den, jak se daří? *(Další provaz padá na zem.)* Náš pohled. *(Jiný provaz oživne.)* Dokonce i jako naše myšlenky. *(Oba partneři spolu komunikují zády k sobě.)* A když ty nemyslíš na ni, myslí ona na jiného. *(Prochází těsně kolem ní, dotýká se zlehka jejího ramene, ale ona se upřeně dívá na jiného.)* Všechny ty provazy nás svazují do té míry, do jaké existujeme.

Díváme se...

(Herci jako by mezi sebou komunikovali prostřednictvím neviditelných lan.)

Pozorujeme...

Vyzvídáme...

Svádíme - přitahujeme...

Ovládáme - poddáváme se...

(Herci nyní doprovázejí text nejrůznějšími skřeky a nářky, nikoli ale slovy...)

Střety...

Blízkost...

Vyloučení...

Zaplétání...

Opouštění...

Doprovázení...

Útěk...

Lov...

Pronásledování...

Obklíčení...

Hromadění...

Nalomení...

Rozchod!

Pohov!

Před námi leží řeka, nikoliv provaz a nám nezbyvá než ji překonat - dostat se na druhý břeh.

Herci: *(jeden po druhém)* Ach, pojďme na druhý břeh! Pojďme na druhý břeh! Na druhý břeh!
Na druhý břeh! Na druhý břeh! Na druhý břeh!

Ó... ó.... ó...

Jak je ta voda čirá!

A jak je svěží!

Pozor na kamínky, píchají do chodidel!

To je fakt super zážitek!

(Zvuk řeky pomalu sílí.)

Mám úplně promáčenou sukni!
Je ta řeka hluboká?
Přeplaveme na druhý břeh!
Nesmíš jednat na vlastní pěst!
Podívej, jak se ta pěna blýská na slunci!
Zajímavé, to vypadá jako vodopád.
Přehrada, řeka přes ni pomalu přetéká.
Dlouhý pruh uprostřed řeky.
A dole je voda tmavě modrá, tam musí být hloubka!
Mezi stehny mě šimrají ryby...
Není to vzrušující?
Já to neustojím.
Klid, chytني se mě.
Tamhle je vír...
Dávejte jeden na druhého pozor, chytte se za ruce.
Do toho silného proudu.
Na druhý břeh!
Ten druhý břeh nikdo spatřit nemůže.
Přestaň básnit! Já padám.
Držte se pevně, teď pěkně za sebou.
Tamhle je voda tmavě zelená.
Najednou mi je voda po pás!
Točí se mi hlava.
Zavři na chvíli oči.
Před sebe se dívejte, všichni se dívejte dopředu, všichni před sebe!
Dívejte se na druhý břeh.
Tak proč ho nevidím?

Utopíme se.

To bude pastva pro ryby.

Jestli musíme umřít, tak aspoň všichni spolu!

Holky nemluvte hlouposti, radši se pořádně soustředte.

Je tady velmi silný proud, postupujte po mělkých místech a proti proudu!

Já se tam nedostanu, já to nezvládnou přejít!

A druhý břeh je kde?

Na chvíli se rozjasní, pak zase setmí.

Na druhém břehu je světlo?

Na druhém břehu jsou květy, druhý břeh, to je svět celý v rozkvětu.

Mám strach, že tam nedojdu, neopouštějte mě. *(Pláče.)*

Cítíš to? Vznášíme se uprostřed řeky.

Jak korkové špunty.

Nebo řasy.

Co ale na druhém břehu? Nemám ponětí.

Svatá pravda, proč musíme na druhý břeh?

Druhý břeh zůstane druhým břehem. Tam zaživa nedojdeš.

Ale musíš tam, abys viděl, jak se věci mají.

Já vůbec nic nevidím.

Žádnou oázu, ani světlo.

Je úplná tma.

Je to tak...

Ne, já se tam nedostanu...

My jsme tam nebyli...

Ale musíme!

Ale proč proboha?

Aby se splnila ta dávná touha: druhý břeh, druhý břeh.

Ne, já to nedokážu, chci zpátky domů!

Ted' už zpátky nemůžeme.

Nikdo z nás.

Ani náhodou.

Aaach!...

Kdo je to?

Nevím.

(Ticho, je slyšet jen tekoucí řeku.)

Kdo to vykřikl? Slyšeli jste?

Slyšeli jste všichni samozřejmě, ale kdo by se namáhal s odpovědí!

(Ticho. Někdo nařiká.)

Tohle je slepé rameno.

Nezbývá než zapomnění.

(Dav otupěle vylézá ze slepého ramene. V pozadí hraje tiše hudba. Všichni postupně vylézají na břeh, vyčerpáním padají jeden po druhém k zemi. Ve tmě se objevuje silueta ženy. Jako lehounký oblak mlhy prochází všemi směry a prohlíží si všechny ležící, kteří ztratili paměť. Zlehka mezi nimi probíhá a jednoho po druhém se dotýká, aby je probudila. Všichni postupně otvírají oči, zvedají hlavu, natáčejí k ní tělo, dívají se na ni, chtějí něco říct, ale nemohou.)

Žena: *(Zvedá ruku.)* Tady je ruka.

(Dav vydává tlumené, hrdelní zvuky.)

Žena: Toto je ruka.

Dav: *(stále koktavě)* To... to... toto... je... ru... ru... ka...

Žena: Ruka...

Dav: Ruka-luka-muka-ruka.

Žena: Toto je noha.

Dav: To... to... toto... je... no... no...ha...

Žena: *(Ukazuje na své oko.)* Oko.

Dav: O... ok... oko... oko...

Žena: *(Gestikuluje.)* Vaše oko se dívá na vaše nohy!

(zcela zmateně) Oko... zívá... zívá vaše... vlastní bohy...

(Žena se směje a dav se přidává a hloupě se směje.)

Žena: *(Přestává se smát, již smutněji.)* Toto je ruka...

Dav: Toto je ruka, toto je luka, toto je muka, toto je ruka...

Žena: Toto je noha...

Dav: Toto je boha, toto je vloha, toto je šloha, toto je noha...

Žena: Toto je tělo... vaše tělo...

Dav: Toto je tělo, toto je tělo, toto je tělo vaše tělo, toto je vaše tělo je tělo je tělo je vaše tělo vaše...

Žena: *(Kroutí hlavou, gestikuluje pomaleji a stále trpělivě.)* Moje ruka... moje tělo... moje noha... to jsem já.

Dav: Moje luka, moje ruka, moje tělo, moje bohy, noha mého těla ruky, tělo mojích nohy ruky boha, toto je tělo mojích nohy ruky je sám.

Žena: Řekni já...

Dav: Řekni já řekni já řekni já řekni já řekni já!

Žena: *(Kroutí hlavou, ukazuje na sebe, od očí k ústům a od trupu až k nohám.)* Já.

Dav: *(konečně společně)* Já.

Žena: Dobře!

Dav: Bobře! Bodře! Dobře! Modře!

Žena: *(Nejdříve mává nesouhlasně rukou. Po chvíli zamyšlení ukazuje na Osobu v davu.)* Ty.

Dav: *(Všichni na něj ukážou.)* Ty.

Osoba: *(Rozhlíží se kolem sebe, pak ukáže na sebe.)* Ty!

Žena: *(Kroučí hlavou, zvedá mu ruku, a ukazuje na někoho jiného.)* Ty!

Dav: Ty.

Žena: *(Gestikuluje.)* Já a ty.

Dav: Já a ty.

Žena: *(Směje se.)* Dobře!

Dav: *(Také se smějí.)* Dobře!

(Hudba, její tempo se postupně zrychluje.)

Žena: Já a on!

Dav: Já a on!

Žena: Oni a já.

Dav: Oni a já.

Žena: Já a ty.

Dav: Já a ty.

Žena: Ty a všichni.

Dav: Ty a všichni.

Žena: Teď, když se díváte svýma očima, řekněte mi, co vidíte...

Dav: Co vidíte...

Žena: Řekněte mi, koho vidíte?

Dav: *(jeden po druhém)* Vidíte ho, vidíte tě, vidíte mě, vidíte je, oni vidí tebe, vidíš nás, my vidíme je...

Žena: Nyní řekněte dotýkat se, dávat, líbit se a milovat a už nikdy nepocítíte samotu.

Dav: (*Přebírá aktivitu.*) Dotýkám se tě, dáváš mě, líbí se mi, miluje tě, dotýkáš se mě, dávám mu, líbíš se mu, miluješ mě...

(*Z Davu vychází Muž.*)

Muž: Kdo jsi?

Žena: Jsem jedna z vás.

Muž: A kde jsi teď?

Žena: Na druhém břehu, na který každý tolik chce, ale nemůže.

Muž: Ty jsi ta, která se utopila, když jsme se brodili přes řeku? (*Žena kroutí hlavou.*) Jsi její duše? (*Žena opět kroutí hlavou.*) Nebo se schováváš v našem srdci a objevuješ se jen tehdy, když na tebe myslíme? Nebo jsi jen nějaký duch, který převádí na druhý břeh, aby se člověk neztratil?

Dav: (*všichni najednou*) Nenávidím tě.

Dotkl ses mě!

Zmlátím tě!

Nenávidíš mě?

Utrápím ji.

Podvádí mě.

Na něj můžeš sprostě!

Udám tě.

Potrestej ho!

Spiknul se proti mně!

Nenávidím tě!

Proklej ho!

Zabiju tě...

Muž: *(k Ženě)* Jak jsi hodná!

Dav: *(Všichni se postupně otáčejí k Ženě, hra se slovy.)*

Jak jsi velkorysá.

Jak jsi milá.

Jak jsi odporná.

Parchante.

Neříkáš, co si opravdu myslíš, pokrytče.

Hraješ na obě strany, svině.

Maže ti med kolem huby, ale ve skrytu na tebe žálí.

Jsi pěkně mazaná, naučíš člověka slovům, ale jen abys mohla svádět chlapy.

Vypadá možná mile, ale kdo ví, jestli to prostě není jenom obyčejná děvka.

Svádí mi manžela!

Vzrušuje naše bratry.

Je to koketa, vždyť se na ni podívejte.

Nesmíme ji nechat v blízkosti našich děvčat, úplně by je zkazila!

Nesmíte si všímat, jak spořádaně se tváří, pod tou maskou je zvrhlejší než kurva.

To ona, ona vnáší neklid do lidského srdce, kvůli ní už na světě nebude pokoj.

(Žena ustupuje před Davem, který ji obstupuje ze všech stran. Dav je vzrušen rostoucí zlobou svých slov. Ona nedokáže uniknout před pohledem Davu, obrací se proto k Muži, věsí se na něj, prosí o pomoc.)

Dav: *(s ještě větší zlobou)*

Děvko!

Zmije!

Čarodějnice!

Sprostá couru!

(Žena se drží Muže a prosí ho o ochranu. Dav úplně zdivočel.)

Dav: Jen se podívejte, běžte se podívat!

Fuj!

Zbavme se jí!

Odtáhněte ji pryč!

Držte ji!

Svlékněme ji!

Uškrťte tu nestydatou kurvu!

(Dav ji táhne pryč od Muže a vrhá se na ni. Ve zmatku ji opravdu uškrtní. Když se k ní Muž probije Davem a zatřese jejím tělem, nedostane se mu žádné odpovědi. Dav je tím pohledem otřesen.)

Je mrtvá.

Mrtvá?

Mrtvá?

Ona je mrtvá!

(Dav se rychle rozprchne.)

Uškrcená?

Ty...

Ne, to on si začal.

Ale tys křičel první!

Jenže s vámi, vy všichni jste křičeli.

Kdo zakřičel první? Kdo?

No, kdo to první křičel: držte ji, svlékněte ji, uškrťte ji?

Kdo?

My všichni.

Já jsem křičel, protože křičel ty.

Já jsem křičel, protože jste křičeli vy všichni.

Ale on je mrtvá! Uškrtená za živa!

Já ji nezabil.

Já ji nezabil.

Já ji nezabil.

Já ji nezabil.

Já ji nezabil.

Já ne.

Já ne.

Ne.

Ne.

Ne.

Jenže ona je mrtvá, doopravdy mrtvá... a pořád tak hezká.

Kdo spatří takovouhle krásu, musí se zamilovat.

Nefritová pleť, bez poskvrny, tak čistá.

A ty její ručky, tak jemné, je v nich něco neskutečně sladkého.

Božínku, hotová bohyně Milosrdenství!

Tak čistá a vznešená.

Dala nám řeč, přinesla nám moudrost, a přesto byla zabita.

Vždyť to je do nebe volající hřích. Jste odporní!

To mluvíš o kom?

Vrazi! Vy, vy všichni!

Jak se opovažuješ mě obviňovat? Ty parchante!

Ty grázle!

Hajzle!

(V Davu propuká rvačka.)

Muž: Můžete s tím přestat? My všichni, ty, on, já, my všichni jsme ji zavraždili. Ona nám na tomhle pustém, druhém břehu dala řeč a my jsme si jí nevážili, dala nám moudrost, my ji ale neumíme ani využít! To, co jsme provedli, je tak strašné, že jsme z toho sice v šoku, ale pořád jsme dost zbabělí na to, že se nepřiznáme.

Dav: Co tedy myslíš, že bychom měli dělat?

Potřebujeme vůdce. I stádo ovcí potřebuje berana, co je povede. Půjdeme za tebou všude.

Muž: Já vás ale nenávídím, jako nenávídím sebe. Bude lepší, když půjdeme každý svou cestou.

Dav: Ne, neopouštěj nás. My jsme se rozhodli, že půjdeme za tebou, ani to ti není dost dobré?

Muž: Kam chcete jít? Kam vás mám vést? *(Odchází, ale Dav jde za ním.)* Nelezte za mnou! *(neklidně)* Vždyť já sám nevím kam jít!

(Zastavuje se a rozmýšlí se kudy kam. Dav ho zpozvzdálí sleduje.)

Před ním se objeví Matka.)

Matka: Vzpomínáš si na mě ještě?

Muž: Ano mami.

Matka: Už jsi skoro zapomněl, vid'?

Muž: *(na kolenou)* Ano.

Matka: *(Víská ho ve vlasech.)* Najdi si nějaké děvče, měl by sis konečně založit rodinu, aby ses měl vždy kam vrátit.

Muž: Ale já musím ještě něco podniknout.

Matka: Jsi moc ctižádnostivý.

Muž: *(Sklání hlavu.)* Jsem stále tvůj syn.

Matka: Ti všichni jdou za tebou? A kam je vedeš?

Muž: Nevím. Víím jenom, že musím pořád dopředu, je to tak? Mami!

Matka: Synáčku můj. *(Objímá mu hlavu.)*

Muž: Máš studené ruce *(otřesen)* Není tohle záhrobí? Onen svět?

Matka: Nemáš se čeho bát, je tu jen trochu zima a vlhko, nic víc.

Muž: *(Odstupuje od ní.)* Jak se odtud dostanu? Tak dlouhý můj život přeci nebyl!

(Matka se otáčí a mizí. Po chvíli váhání se spěšně vydává za ní. Do cesty se mu staví Dívka.)

Muž: A kdo jsi ty? Už jsem tě někde viděl, ale nemohu si vybavit tvé jméno. Jako bychom před dávnými lety bydleli ve stejné ulici. Pokaždé, když jsem se vracel ze školy domů, doufal jsem, že tě na chvíli zahlédnu, třeba jen siluetu tvých zad. Jak mi bušilo srdce, vždycky když jsem spatřil tvůj dlouhý cop a ty rudé šaty, které jsi myslím pořád nosila, stačil jediný pohled na ty šaty a dlouhý cop a srdce se mi rozbušilo, neudržel jsem ho... Sledoval jsem tě přímo až k vašemu vchodu s nadějí, že až za sebou budeš zavírat dveře, tak se na mě aspoň usměješ. Jenže ty ses na mě vždycky jen beze slova podívala. Ach, zase vidím ty tvoje oči...

(Mne si oči, jako by si ji chtěl lépe prohlédnout, ona se ale ztrácí v temném stínu Davu.)

Muž: *(k Davu)* Pryč z tohoto ďábelského místa, z těch temnot, vpředu na nás snad čeká světlo. Tam, kde je světlo, jsou i lidé, u ohně si osušíme šaty a napijeme se horkého čaje. *(povzbudivě)* A vrátíme se domů, k rodinám, ženám a mužům, dětem a rodičům, k těm, které milujeme a kteří milují nás!

(Dívka se objevuje znovu za Davem.) Kdo jsi?

(Staví se jí do cesty.) Mám na jazyku tvoje jméno! Mám pocit, že jsem ti psal básně, že jsme spolu chodili do kina a já ve tmě držel tvoji ruku, tu tvoji drobnou, křehkou ruku... *(Ona se otáčí a uniká mu, obchází ho a stává se ještě prchavější. I on se otáčí, ale nevidí ji, nemůže, ať se snaží sebevíc.)* Zjevuje se mi vždycky ve snu, pokaždé když jsem v úzkých a vysvobození je v nedohlednu. Její jméno však říci nedokážu, ani zřetelně nezahlédnu její tvář, nedotknu se jí a ona mě přesto dál trápí.

(k Davu ve stínu) Proč za mnou pořád chodíte? Já chci mít klid, zůstat o samotě! Nepotřebuji být stále davu na očích, nepotřebuji vás, jako vy nepotřebujete mě. Vy byste potřebovali vůdce, který vám ukáže cestu, a to i přesto, že v okamžiku, kdy cestu najdete, nebo si to budete aspoň myslet, vyrazíte úprkem kupředu, rozprchnete se rychleji než králíci, a já abych se v tu chvíli podobal odřenému škrpálu, kterého se zbavíte, tomu všemu moc dobře rozumím. Já potřebuji milovat, mít svoji ženu. Vy všichni jste již milovali a byli milováni, vlastnili jste a někdo vlastnil vás. I já mám přeci právo na lásku, lásku k jedné ženě, vlastnit ji a být jí milován a vlastněn. Jsem člověk jako vy, plný očekávání a tížádosti, muž, který si jde pevně za svým, jak se říká, muž, který se rád bije, a přesto je občas nesmírně slabý, muž se smyslem pro spravedlnost, soucit i oběť...

(Padá na zem, válí se, křičí a nařiká jako vrtošivé dítě.

Dav rozpaky oněměl. Muž se pochvíli uklidní, je zcela vyčerpán, ale spokojen. Zvedá se a dává se znovu na cestu. Dav kráčí v tichosti dál za ním. V temnotě se objevuje jasný, pomalu se zvětšující bod – pod olejovou lampou se objevuje Karbaník, je sám a popíjí. Muž klepe na pomyslné dveře, Dav zároveň třikrát tleskne do dlaní.)

Muž: Nezlobte se, asi vás obtěžuji...

Karbaník: *(Ani hlavu nezvedne.)* Pojdte dál, sedněte si.

Muž: Prosím vás...

Karbaník: *(Vyloží kartu, kterou měl v ruce, a zvedne hlavu.)* Hrajete?

Muž: Ano, dříve jsem hrával.

(Dav se tlačí za dveřmi.)

Karbaník: Jen vstupte, vstupte. Zahrajete si taky? A zavřete za sebou dveře, nesnáším průvan, vždycky to rozfouká světlo v lampě. Hráči si pak kazí zrak. Sedněte si všichni hezky do kruhu, samozřejmě, že budeme potřebovat někoho, kdo hru povede. Každý si vezme jednu kartu, já si taky líznu - jako vy, spravedlivější už to být ani nemůže. Moje karta bude trumf, ve hře totiž musí být vždycky nějaký trumf. Nejlepší pro vás bude, když budu sám ty karty i vykládat, je to tak jednodušší. *(Otáčí svoji kartu.)* Takže já mám pikovou dvojku, to prosím není z nějaké skromnosti, v kartách musíte mít zkrátka jenom štěstí. Pokud jste si taky lízli piky, jedno jaké, tak jsem prohrál a vy všichni jste vítězové. Jestli jste si však lízli něco jiného, tak moje piková dvojka přetrumfne vaši kartu, ať už je jakákoli, chápete pravidla?

Muž: A co bude s tím, kdo vyhraje nebo prohraje?

Karbaník: Vítěz se může napít kořalky přímo tady ze džbánu.

Muž: A ten, kdo prohraje?

Karbaník: Musí dát fant.

Muž: Jenže já nemám žádné jmění, půdu, dům, ani ženu.

Karbaník: Ale tvář ještě máte, ne?

Muž: Nerozumím.

Karbaník: Hned pochopíte. Ten z vás, kdo prohrál, si na tvář přilepí proužek papíru.

Dav: No tak to je prostinké.

A jak velký má být ten proužek?

Jedno z jakého papíru?

Ted' je otázka, jestli v tom džbánu je skutečně alkohol.

Karbaník: Můžete předtím ochutnat.

Dav: Tak to je výborné.

Hm, voní hezky.

Kvalitní materiál, opravdu.

Já teda taky ochutnám.

Opravdu to stojí za to.

Karbaník: Všichni si teď líznete po jedné kartě, moji jste už viděli. Každý se podívá jen na svoji kartu a žádné domlouvání, to je pravidlo!

Dav: *(Každý si rychle vytahuje jednu kartu.)* Nic, ale zas tak hrozné to není.

Každý vlastně hraje za sebe.

Můžete dělat, co chcete, já se do vašich nepodívám.

Já jsem čest sama.

Prohra nebo výhra, to je přeci jedno, morální postoj je to nejdůležitější.

Výborně řečeno.

(Ti, co si už lízli, mlčí.)

Karbaník: *(K tomu, kdo tahal jako první.)* Ukažte mi svou kartu. Takže vy jste prohrál.

První muž: *(Pokyvuje hlavou.)* A fant?

(Karbaník vezme proužek papíru, plivne na něj a přilepí ho na tvář muže, který se trochu otřese. Dav se mu směje, to ho uvolní a také se dává do smíchu.)

Karbaník: *(Otáčí se k dalšímu.)* A co ty příteli. *(Muž mu ukazuje svoji kartu.)* Tak tys taky prohrál.

Další muž: Dej sem fant.

Karbaník: Přilep si to na bradu.

(Muž si bere proužek, nasliní ho a přilepí na bradu. Je celý nesvůj, ale když vidí smějící se Dav, uvolní se.)

Třetí osoba-žena: To je doopravdy srandovní.

Karbaník: *(Obrací se k ní.)* A vy?

(Žena mu ukazuje svoji kartu, ale hned ji stahuje k sobě.)

Dav: Vyhrála?

Ona vyhrála!

Vy jste vyhrála?

(Ona se uculuje, tváří se rozpustile, ale nakonec zakroutí hlavou.)

Dav: Proč si teda nepřilepíte papírek?

Přilepte si papírek, honem!

To jsou holt pravidla, pro všechny bez výjimky.

Pokud to neuděláte vy, tak my taky ne!

Třetí osoba-žena: Ale já se trochu stydím.

Dav: A my se snad nestydíme?

Takhle ne, nalep si to na ucho.

Ano, na ucho.

Přilep si ho na nos!

Každý ať si to dělá po svém, žádné opičení.

Nalepit si ho ale musíme všichni.

(Vždycky, když se Karbaník na někoho podívá, dotyčný mu ukáže svoji kartu a poslušně si na tvář přilepí proužek papíru.)

Dav: *(Všichni mají na tváři přilepené papírky.)* Takhle je to naprosto spravedlivé.

O tom není žádných pochyb.

Kdo prohraje, dá ochotně fant.

Ten, kdo má dát fant, si prostě přilepí proužek papíru.

A kdo si to nepřilepí, vypadá divně a ostatní z něho mají strach.

(Všechny ty divné tváře pokryté papírky se obracejí k Muži.)

Karbaník: Hej, příteli, jsi na řadě.

Muž: Já nehraju.

Karbaník: Všichni hrají, tak proč ne ty?

Muž: Mně tahle hra připadá dost nudná, ostatně, už musím jít.

Dav: Ano, ano, už asi půjdeme.

Neodcházejte sám.

A kam jdeme?

To je pravda, kam to vlastně jdeme?

Muž: No, já v každém případě odcházím.

Karbaník: Hele, tu lampu jsem rozsvítil a kořalku nalil samozřejmě jen kvůli kartám. Ještě nikdy jsem neslyšel, že by tady někdo prostě prohodil: „No, já tu hrát nebudu“, a odešel by. To sems radši neměl chodit!

Dav: *(Chápe se Muže.)* Tak a teď budeš hrát!

Hraj!

Jednou si zahraj a pak půjdeme všichni.

Muž: Vy to pořád ještě nechápete? Vy žádné karty nehrajete, to on si hraje s vámi. Karty, co máte v ruce, jsou prázdné, jen ta jeho je piková!

(Karbaník se chechtá.)

Muž: Pryč odtud! Proč s tímhle chlápkem ztrácet čas?

Karbaník: To, čemu se říká čas, jsme tady nikdy ani neměli. *(Foukne do lampy, plamen se rozkmitá, pak se postupně znovu rozzáří.)* Zato věčné světlo ano. *(Rukou zvedá lampu a posvítí si na každého od brady vzhůru, polepené tváře vypadají ďábelsky.)* Božítku, jak já miluju, když je v davu živo! Máš strach, vid'?

Muž: Vy jste ďábel.

Karbaník: Tak si ohmatej jejich zadky! Všichni tam schovávají jeden nádherně chlupatej ocas! *(Ukazuje na jejich zadnice a hlasitě se chechtá. Náhle před Muže přistrčí paklík karet.)* Lízni si! Ať všichni vidí, co budeš mít: nic nebo trumf! *(Otáčí prázdnou kartu a ukazuje ji před Davem.)* Tak jsou to piky nebo ne?

Hráč A: Nedokážu říct.

Karbaník: A co ty?

Hráč B: Vypadá to jako...

Karbaník: Vypadá to jako co?

Hráč C: Mám dojem, že jsem zahlédl... piky.

Karbaník: Tak je to správně! A vy mladá dámo, co vidíte vy?

Vzorné děvče: Piky.

Karbaník: To je vzorné děvče, radost poslouchat. A vy pane, co vy na to?

(Posouvá před něj džbán kořalky.)

Hráč D: Piky, to je jasný, jsou to piky.

(Pije ze džbánu.)

Karbaník: Řekněme, že jste měl štěstí. *(Najednou se rozčílí.)* Ale jak může tenhle vykládat takové nesmysly! Co?

Dav: *(s pohledem upřeným na džbán s kořalkou)* Samozřejmě, že to jsou piky, o tom nemůže být pochyb. Naprosto jasné piky.

Všichni jsme je viděli.

Klidně to dosvědčíme, my všichni, co jsme tady!

Karbaník: Slyšíš, co říkají? Jak tedy můžeš trvat na tom, že ty piky nejsou najednou trumf? Dostals strach, vid'? Mohu se tě zeptat, jestli jsi už někdy ochutnal myšičky? Myší děťátka ještě úplně holá, co ani neotevřela očička, co sebou krouť a piští, když je namáčíš do omáčky a chystáš se do nich zakousnout? Pokud ano, tak máš dost odvahy na to, abys pověděl pravdu. Dávám ti ještě jednu šanci, příteli, tak mi řekni, jestli jsou to piky nebo je ta karta prázdná?

Muž: Já si pořád myslím, že je ta karta prázdná.

Karbaník: Ne, ty nejsi zajímavý člověk, ty jenom všechny števeš. Vám se ten chlápek nehnuší? No řekněte!

Dav: *(Předávají si džbán, každý si lokne.)* Hnus, hnus, hnus, hnus, hnus, hnus, hnus, hnus...

Karbaník: *(Bere si džbánek zpátky.)* Co ale můžeme s tak odporným člověkem dělat?

Dav: *(Obstupuje ho.)* Vyžeňme ho!

Ať vypadne!

Jenom ruší náš klid.

Je to opravdu otrava.

Proč nás takhle obtěžuje, ani napít se nemůžeme!

Však my mu dáme lekci!

Dáme mu na holou!

Stáhněte mu kalhoty!

(Dav mu chce stáhnout kalhoty.)

Karbaník: Ještě si to rozmysli, ještě jednou se nad tím zamysli!

Muž: *(Drží si kalhoty.)* Ale já si vzpomínám... mně se zdá... že ta karta byla prázdná.

Karbaník se vzdálí i se džbánkem. Dav přistupuje k Muži, strká do něj a tlačí, jako by si hráli na letadlo.

Dav: Nechte ho, ať už letí!

Cože, cože?

Letí jako pták?

Copak je člověk pták, aby se učil létat?

To je fakt úžasný!

Tak už leť!

Skloň hezky hlavu a mávej rukama, ať vzlétneš!

Karbaník: Příteli, jsem si jistý, že ty nejsi paličatý člověk!

Vzorné děvče: *(lítostivě)* Přece si nemůžeš splést pikovou kartu s prázdnou, nemůžeš jen tak plácát do větru!

Muž: Možná že to opravdu byly piky...

Vzorné děvče: Proč teda tvrdit, že ta karta byla prázdná...

Muž: Měl jsem za to, že musela být...

Hodná dívka „Musela být“ není totéž co „byla“.

Karbaník: Hele, potíže máš jenom proto, že jsi takovýhle hnidopich, co to znamená, to tvoje „muselo“, co? Je anebo není, a basta, tak jaképak muselo?

Muž: Ale proč by nemohlo být také „muselo“?

Karbaník: *(vztekle)* Muselo co? Muselo být nebo nemuselo být?

Dav: *(Začne se o něj přetahovat všemi směry.)* Už žádné „muselo“!

Být nebo nebýt!

My chceme piky a ne prázdné karty!

Pryč s prázdnou kartou!

Piková je dobrá!

Muž: Tak dobře... asi byla... pik...

Dav: *(Bije se do prsou a dupe nohama.)* Řekni to jasně!

Nahlas!

Zřetelně to musíš říct, jinak to nepůjde!

Jestli to neřekneš zřetelně, my ti to nemůžeme odsouhlasit!

Muž: Pik...piko... byla piková...

(Padá na zem.

Dav poté, co zvláště směšným tancem obtancoval karbaníka, opouští scénu. Přichází žena v sukni z bílé gázy. Část své dlouhé sukně pokládá na muže, pak se k němu sklání a balí se do něj také, vytváří jakýsi bílý předmět, který postupně ustupuje do pozadí, zároveň s tímto pohybem sílí zvuk bubnu. Bubnování dosáhne srdcervoucí hlasitosti. Přichází vyzáblý mnich a jako smyslů zbavený buben obskakuje a buší do něj prsty, dlaněmi, lokty i koleny. Vstupuje Zenmistr zahalený do slavnostního hábitu, pravé rameno má holé, ruce sepjaté. Za mistrem následuje zástup mnichů a mnišek v šedých hábitech, kteří jdou husím pochodem a přitom zpívají modlitbu k Buddhovi Amitábhovi – Nan-mo, Amituo-fo, Jejich psalmodie není nijak sehraná, každý zpívá ve své tónině a svojí melodií. Zpěv je kolísavý, vše za doprovodu bubnu – stále v obrovské disharmonii. Muž následuje tento zástup, i on recituje, ale čas od času se rozhlíží kolem sebe. Každý si na zem pokládá modlitební rohožku a usedá do meditační pozice.

Muž je napodobuje. Začíná sílit bušení do dřevěných bubnů ve tvaru ryby a bronzových meditačních misek.)

Zenmistr *(Pravé koleno má na zemi, ruce sepjaté na výraz pokory, recituje.)* „Ty jenž jsi dospěl, Ctěný světy, ty který jsi ve své dobrotě bděl nad všemi bódhisattvy a obdařil je tou největší milostí, poučíš dobré muže a ženy toužící po Osvícení a Nejvyšší moudrosti, jak uchovat svůj postoj a ovládnout svou mysl?“

Po těchto slovech Buddha odpověděl ctihodnému Subhutimu: „Pravdu díš, pravdu díš, Subhuti! Přesně tak, Subhuti, přesně, jak říkáš! Ten jenž dospěl bděl ve své dobrotě nad všemi bódhisattvy a obdařil je tou největší milostí. Proto, Subhuti, poslouvej dobře a pozorně!...»

(Během recitace súter se zvedají oblaka kadidla. Všichni medituji se zavřenýma očima. I Muž pomalu zavírá oči. Objevuje se Dívka, dřepne si v rohu, oči má pootevřené. Vypadá jako novorozeně spící neklidně v imaginární průsvitné skořápce, do které čas od času plácne nebo kopne. Zpoza Muže se pomalu zvedá Mladík, do té chvíle nepostřehnutelný, a velice opatrně, pokradmu, krok sun krok se přiblíží k Dívce. Zpěv súter postupně ustupuje, zástup mnichů zmizí.)

Zenmistr: *(Zpěv súter je ještě trochu slyšet.)* Dobří mužové a dobré ženy, hledejte Osvícení a Nejvyšší moudrost. Kdo si chcete zachovat svůj postoj a ovládnout své srdce, vyslyšte Jeho, Ctěného světy, jenž učí, jak si podmanit vůli, touhu, rozkoš i slávu. Takto pravil Buddha Subhutimu a všem bódhisattvům: takto musíte ovládnout své srdce...

(Mladík natahuje ruku a dotkne se prstů Dívky, která překvapeně odtahuje svou ruku.)

Dívka: Nedotýkej se mě!

Mladík: Tys meditovala?

Dívka: Ano.

Mladík: A jaké duchovní cvičení jsi dělala?

Dívka: To, kterému se říká „malý nebeský oběh“.

Mladík: Takže asi existuje i „velký nebeský oběh“.

Dívka: Tomu já nerozumím.

Mladík: Takže ty děláš něco, čemu nerozumíš?

Dívka: *(rozčileně)* Když říkám neptej se, tak se neptej!

Mladík: *(jízlivě)* Takže vlastně asi ani nevíš, k čemu to cvičení slouží.

(Zatáhne ji za ruku.)

Dívka: Há, to se nesmí, nesmí...

Mladík: Proč by se to nesmělo?

Dívka: Mám strach.

Mladík: Co je na tom strašného?

Dívka: Nedotýkej se mě!

Mladík: A když se tě dotknu?

Dívka: Mohlo by mě to bolet.

Mladík: A takhle nebolí?

Dívka: Nedokážu říct.

Mladík: *(Zatáhne ji za ruku ještě silněji.)* Dobrá, tak já ti ukážu, jak to bolí.

Dívka: *(Žadoní, vzpírá se.)* To ne, to nedělej...

(Vstoupí Otec s otevřeným deštníkem. Zmizel Zenmistr i medituující zástup, Muž zůstává na modlitební rohožce, oči má stále zavřené.)

Mladík: Tati!

Otec: Přestaň už tropit hlouposti a pojď se mnou domů!

(Táhne ho za sebou.)

(Dívka zmizí.)

Mladík: *(Ledabyly se ohlíží.)* Na déšť to zatím stále nevypadá.

Otec: Ale může.

Mladík: Ale do téhle chvíle ještě nezapršelo, vid'?

Otec: Až pršet začne, bude pozdě.

Mladík: A když nezaprší?

Otec: Jednou zaprší, na to vem jed! Proč bych si jinak ten deštník bral?

Mladík: Jen si kazíš život.

Otec: Já si nosím deštník odjakživa!

Mladík: Jak říkám, sám si kazíš...

Otec: Jakým tónem to mluvíš se svým otcem?

Mladík: Radši už nic.

Otec: Vypadni! Zmiz co nejdál ode mě! Už se za mnou nemusíš obtěžovat. Tohle není můj syn! *(Rozhořčeně odchází.)*

(Mladík je v šoku. Muž stále medituje na rohožce. Zvuk recitace súter sílí, Zenmistra však není vidět.)

Sútry recitující hlasy: Takto pravil Buddha Subhutimu a všem bódhisattvům: takto musíte ovládnout svá srdce. Všechny druhy živých tvorů, ať se vylíhli z vejce, nebo narodili z dělohy, vylíhli z jiker, nebo vznikli přeměnou, ať mají tvar nebo jsou beztvaré, s mentálními schopnostmi i bez nich, nebo bez nich i s nimi, nebo ani bez nich ani s nimi – ty všechny povedu k dokonalé nirváně a vyhasnutí...

(Mladík se otáčí, za ním se vztyčila lidská zeď. Neví, jak skrz ni projít - ze zdi vychází Stařena, zanechává ve zdi skulinu.)

Stařena: Ty bys chtěl na druhou stranu, vid' chlapče?

Mladík: Chtěl jsem se tam jen mrknout.

Stařena: Mrknout, mrknout, všichni se chtějí mrknout! Peníze máš?

Mladík: *(Šmátrá po kapsách, vytahuje jedinou minci.)* Tady.

Stařena: *(posměšně)* A ty si myslíš, že mě tímhle ukonejšíš? Ty u sebe nemáš nic vzácnějšího, něco, co by ti dala samotná paní matka, co?

Mladík: *(Náhle mu dojde.)* Mám zlaté pero, které mi moje máma věnovala k narozeninám.

(Vytahuje pero a ukazuje jí ho.)

Stařena: *(Bere si pero a zevrubně si ho prohlíží.)* Ano, to je opravdu vzácný předmět.

(Strká pero do svého měšce u pasu a odstupuje od škvíry.) Můžeš prolézt.

Mladík: *(váhavě)* Mám strach, že se to máma doví...

Stařena: Hrozí ti výprask?

Mladík: Já... Těžko říct...

Stařena: Řekneš, žes ho ztratil. Copak neumíš lhát?

Mladík: Máma mi lhaní zakázala.

Stařena: Je vidět, že jsi ještě dítě. Neexistuje dospělý, který by neuměl lhát. Kdyby lidi nelhali, neměli by dnes na nějaký šťastný život vůbec nárok. Tak honem, běž!

(Souká se úzkou škvírou ve zdi, zvedá hlavu a na druhé straně vidí Dívku, která tiše pláče, obličej má v dlaních. Když chce ale vstát, pustí se do něj dva grobiáni. Střídají se a bijí ho. Dívka mizí spolu s posledním slabým zvukem súter. Zůstává jen Muž na modlitební rohožce, oči má zavřené.)

Prodavač náplastí ze psích kožek: Náplasti ze psích kožek! Náplasti ze psí kůže! Rodinné tajemství třinácti pokolení. Stačí jen přiložit a vyléčí rány vnější i vnitřní, pohmoždění i boule, nemoci srdce, kousnutí vzteklým psem nebo uštknutí první láskou, dětské křeče a stařeckou mrtvici, posedlost ďáblem i nechutnou zvrhlost. Je-li první použití neúčinné, druhé zafunguje! Ano! Kupte si náplast ze psí kůže! Kupte si náplast ze psí kůže! Otravu domácím dryákem nebo špatným lékem, ženskou neplodnost, mužskou impotenci, dokonce i urážku na čestných mravech, všechno léčí, všechno to mizí před očima! Ano, prosím! Pro toho, kdo koktá, kdo má hubu nakřivo, žárlivým manželkám a pomstychtivým mužům, otcům, co nesnáší matku svých dětí, neposlušným dětem, na poďobaný ksicht i prašivá chodidla, nestačí-li jedno použití, zabere druhé a v případě neúspěchu vám ochotně vrátíme peníze

zpět. Náplasti ze psích kožek! Kupte si náplast ze psí kůže! Poslední velká příležitost, jediná za život!

(Mladík zůstává mimo Dav, konečně se zvedá. Vstupuje Bláznivka.)

Bláznivka: *(Přistupuje k němu.)* Tvrdí, že běhám za mužskými, ale to, že mi sami lezou do postele, už nikdo neřekne. Říkají, že jsem zkažená, jako kdyby se jim neřest vždycky vyhýbala, jako by si oni s ženským tělem nikdy neužili.

(Mladík ustupuje a chce se před ní skrýt. Dav k nim přistupuje v kruhu.)

Dav: Hele, Bláznivka!

Tady máme tu šílenou!

Tady máme tu šílenkyni!

Bláznivka: To vy jste se zbláznili!

Dav: Podívejte se, dívejte.

Říká blázniviny.

(Dav se chechtá.)

Prodavač náplastí ze psích kožek: *(ve stejný okamžik)* Kdo má peníze, ať je vyndá, kdo nemá, ať mě jen poctí svojí přítomností, kupte si náplast ze psích kožek! *(Na zem hází hrst náplastí.)* Úplná likvidace, výprodej za babku! Přistupte blíž, dámy a pánové, a dostanete, je to zadarmo, doslova zadarmo! Bléé, ty čubko jedna sprostá.

(Sbírá své náplasti a prchá před ní.)

Bláznivka: Ty a zadarmo! *(Dav se dál směje.)* Čemu vy se tak smějete? Jen sami sobě! Copak neuděláte cokoli, jen abyste se s ženskou vyspali? Vy všichni tady se tváříte náramně lidsky, ale chováte se jak psi, jako psi, jako divocí psi!

Dav mužů: *(k Davu žen)* Nesmí přece říkat jen tak, co ji napadne. Odved'te ji.

Bláznivka: Bojíte se, že promluví, pročpak asi? Kvůli té špíně, co v sobě chováte. Teď se mi za každou cenu vyhýbáte, ale já vím, moc dobře vím, co si myslíte.

(Nepřičetně se směje.)

Dav mužů: Odved'te ji! Odved'te ji!

(Ženy se blíží, chtějí ji odtáhnout pryč.)

Bláznivka: Vy máte taky strach, že ano? Bojíte se, abych neřekla, že se mnou spal váš muž? Bojíte se, že byste se jako já staly hračkou muže, kterou po použití odhodí? Bojíte se, že by se váš muž dozvěděl, že jste samy spaly s jiným? Máte strach, že se váš muž dozví o tom, že jste jako mladé holky přišly tak brzy o panenství?

Dav: Zacpěte jí zobák!

Koňským lejnem!

Pořádným kravincem!

Zacpěte jí zobák!

Bláznivka: *(Začíná se prát s ženskými.)* Copak vy jste nikdy žádného chlapa nesvedly? Jste jako já, co? Ani vy nedokážete pustit se chlapa, i když se vás jen sotva dotknul!

(Dav se vrhá na Bláznivku, mají provaz, chtějí ji umlčet. Ona hystericky ječí a dělá povyk, ale je Davem odvedena. Mladík se dívá, neví co si počít, nakonec se vydává za nimi. Muž meditující se zavřenýma očima na rohožce zmizí, ale ve stejný okamžik se objevuje znovu, přichází z jiné strany spolu se svým Stínem, ten je oblečen do černého, má i černou pokrývku hlavy. Muž se se svým Stínem nevidí, každý mluví sám pro sebe, mají stejná gesta a kroky, které se odehrávají simultánně.)

Muž: Zrno padá do hlíny...

Stín: Dítě se rodí do tohoto světa...

Muž: Vítr duje lesem...

Stín: Kůň se prohání stepí...

Muž: Zrnko písku spadlo do oka...

Stín: Oko slzy roní ...

Muž: A ty se linou vyprahlou pouští...

Stín: Jako když procházíš rušnou tržnicí...

Muž: Lidé se tu jen tlačí, do očí jim vidět není...

Stín: K vidění jsou jen mrtvé ryby, vyrovnané jedna vedle druhé...

Muž: To osamělé město...

Stín: Popoví zpěváci řvou do roztrhání těla...

Muž: Jenom hvězdy uslyší zvonky vyhrávající ve větru...

Stín: To, co zvoní, nejsou naše srdce...

Muž: Elektrické kytary, které všem brnkají na nervy...

Stín: Poskočíš třikrát, devětkrát, osmkrát, sedmkrát a najednou si uvědomíš, že jsi na konci s dechem...

Muž:: Protože ty nejsi hrdina...

Stín: Jako na nějaké venkovské zábavě...

Muž: Trumpeta hraje falešně a hraje a hraje a hraje a hraje...

Stín: Kapelník to snad přeci jen vede ve správném rytmu...

Muž: Každý tvrdí, že on trpí na sto osmdesát procent...

Stín: A je jen minuta štěstí...

Muž: To není čas na pití piva...

Stín: Chicago, Norimberk...

Muž: Kdysi byla válka...

Stín: V ní ale umřeli jenom vrabci...

Muž: Vojáci neválčili, stáli pouze na stráž...

Stín: Ti, co stáli na stráž, zaslouží medaili...

Muž: Kdo je ten muž, který se mnou mluví?

Stín: Tvůj stín, myšlenka tebou vyřčená ...

Muž: Pořád jsi za mnou...

Stín: Pokaždé když sám sebe ztratíš...

Muž: Přicházíš mě popichovat? Rozmnožit mé starosti?...

Stín: Ale co, prosím tě, tak hledáš, že kvůli tomu ztrácíš svou duši?

Muž: To tys mě vyprovokoval! Já doopravdy něco ztratil, jenže teď nevím, kde bych to mohl najít.

Stín: *(uštěpačně)* Že bys už ani nevěděl, cos hledal?

Muž: Mně se zdá, že to... není to ta věc, co všichni hledají?

(Vchází Dav. Hrají si jako děti: jsou v kruhu, každý v předklonu cosi pozorně hledá.)

Stín: A proč se jich nezeptat, co máš hledat?

(Stín využívá situace a mizí.)

Muž: Prosím vás, vy tu hledáte...

Muž A: Jednu jehlu, tu jehlu, o které se říkalo, že jejím okem se i velbloud provlékne.

Muž: *(k muži B)* Promiňte, mohl byste mi říct, co hledáte?

Muž B: Já si hledám místo, pohodlné a stabilní místočko, kam bych si sednul a už nemusel vstávat. *(potichu)* Trpím hemoroidy, víte, nemůžu si sednout na ledajakou dřevěnou židli.

Muž: *(k muži C)* A vy, co hledáte vy?

Muž C: *(koltavě)* Já... já... já... hle... dám... úd.. ú... ú... ústa, která by mluvila za... za mě. Já... já toho mu... mu... musím denno... no... no... nodenně tolik.... ří... ří.... ří... říkat...

Muž: *(k muži D)* A vy mladý muži?

Muž D: Já hledám jen kus žvance! Vy máte všechno, ale já nemám ani tu miskou rýže!

Muž: Ano samozřejmě, kus žvance to je moc důležitá věc, jen hledej, hledej! *(K muži E, jako by mu překážel.)* Promiňte, to nebylo naschvál. *(Ustoupí krok stranou.)* Copak hledáte?

Muž E: Já hledám boty, které by mně padly. Ty, co mám na sobě, mě začnou tlačit, jen co je nazuju, zajímalo by mě...

Muž: To já taky hledám...

Muž E: Vás taky tlačí boty?

Muž: Ne, netlačí, bohužel jen nevím, kam namířit své kroky.

Muž E: Stačilo by, kdybyste šel ve stopách jiných.

Muž: *(k muži F)* A vy ty jiné stopy teď hledáte?

Muž F: *(posměšně)* Já hledám díru, do které bych si tady na téhle straně zcela nenápadně vlezl a ze které bych na druhé straně vylezl a mohl se tvářit jako někdo.

Muž: *(k muži G)* A vy přáteli? Vy nevypadáte na tuneláře.

Muž G: To nevypadám.

Muž: Mohl byste mi říct, co hledáte?

Muž G: Já hledám své dětské sny.

Muž: To musí být nádherné. *(k muži H)* A vy? Vy taky hledáte svůj dětský sen?

Muž H: Ne, já hledám větu.

Muž: Skládáte báseň?

Muž H: Báseň umí složit každý, to je stejné jako s milováním.

Muž: Takže vy teď...

Muž H: Já teď přemýšlím! Mozek máme sice všichni, ale ne každý přemýšlí.

Muž: To máte pravdu. To znamená, že věta, kterou hledáte, bude spíš nějaká moudrost.

Muž H: Já bych se to neodvážil s určitostí nazvat moudrostí. Potíž je v tom, že jak jsem na tu větu nemohl přijít, přetrhla se mi nit. Myšlenka, ve které se přetrhne nit, je jako drak, který se utrhne, a už ho nedohoníš. Takže pokud na tu větu nepříjdu, nevrátí se mi ani ta myšlenka. Je to na sebe navázané jako řetěz, jeden článek za druhým, rozumíte mi?

Muž: *(ke slečně)* A vy slečno, copak hledáte vy?

Slečna: Zkuste hádat.

Muž: To bude mít jistě co do činění s láskou.

Slečna: Úplně jste to trefil. Já právě čekám na dvě oči, něžné, hluboké a hořící vášní...

(Odstupuje od Slečny a naráží do Někoho.)

Někdo: Šlápl jste mi na nohu!

Muž: Ach, promiňte!

Někdo: Ještě nikdy jsem neviděl někoho, kdo by šel jako vy!

Muž: To je pravda, já také ne, já jen přecházím.

Někdo: Všichni tady na téhle straně něco hledají. Co tam chcete dělat vy?

Muž: Tady není to, co hledám.

Někdo: A co hledáte?

Muž: *(utrápeně)* Já už nevím, co hledám.

Někdo: Pojdte se na něj všichni podívat, to je teda podivín, on neví, co hledá!

Někdo B: Jestli on už něco nenašel...

(Dav ho okamžitě obstoupí.)

Muž: Ne, říkám pravdu, nenašel.

(Ustupuje.)

Družinář: Nic jste přece nenašel, ne? Tak proč tam chcete jít?

Muž: Já už nic nehledám, prostě chci jen přejít.

Družinář: My všichni tady hledáme a ty bys už chtěl jít?

Všichni: Můžeme ho ale vůbec nechat?

Dav: Tak to by nešlo!

Nešlo, samozřejmě že nešlo!

Přejít nemůže.

Nejdřív musíme každý něco najít a pak můžete jít!

Muž: A bych vám to vysvětlil...

Dav: To my chápeme i bez tebe.

Ty hledáš, já hledám, všichni hledají, nikdo nic nenašel, a ty bys už chtěl jít?

To nejde.

A když to nejde, tak to prostě nejde.

Kdybys ty nehledal a my taky ne, tak to bys mohl klidně jít. Jenže v tuhle chvíli tady všichni hledáme, a ty si naprosto trváš na tom, že prostě musíš jít – to přeci nejde!

Jak by to vůbec mohlo jít?

Když už se hledá, tak hledají všichni, jasný? Jó, to kdyby se nehledalo, tak holt nemusí hledat nikdo, že jo.

Muž: Ale já s vámi nemám nic společného.

Družinář: Příteli, my tě stále ještě považujeme za jednoho z nás, ty to ještě nechápeš? (*Promlouvá k Davu.*) Měli bychom mu to ještě jednou pořádně vysvětlit, začneme tedy hezky od začátku!

Dav: (*všichni na přeskáčku*) Asi takhle, tedy ano, vlastně ne, tady buď hledají všichni, nebo nikdo, když se nehledá, tak se nehledá, a když se hledá, tak se vlastně nehledá, protože nehledat, to neznamená nechtít hledat, spíš to je tak, že se hledá, ale nenachází...

Muž: No a co když právě už hledat nechci?

Dav: (*všichni na přeskáčku*) Nechtít hledat, dobrá, jistě, jestli hledat nechcete, my nikoho nenutíme, když se ale někomu nechce hledat, tak to přeci neznamená, že přestanou hledat všichni - když tedy hledají všichni, znamená to, že vy nemůžete nehledat, když všichni přestanou hledat a vy se rozhodnete, že už hledat nebudete, tak v okamžiku, kdy všichni zase začnou hledat, vy hledat nepůjdete, všichni sice hledají za všechny, ale vy nehledáte za nikoho, když nehledáte, tak hledají všichni ostatní – buď tedy hledáte nebo nehledáte, když nehledáte, všichni hledají, když hledáte nebo nehledáte, tak nikdo nehledá, a když hledáte, všichni hledají...

Muž: (*Už se neudrží.*) Já si půjdu svou cestou! Nikomu nepřekážím, tak proč byste bránili vy mně, není to tak?

Družinář: Já si tedy dovolím jít rovnou k věci: s tebou jsme nedošli vůbec nikam! Jak by jinak bylo možné, že, zatímco my jsme ještě nic nenašli, ty už ano?

Muž: Ale já, já jsem přece vůbec nic nenašel!

Družinář: No tak hledej dál!

Muž: Já už tady hledat nebudu, já... chci... jít!

Družinář: Prosím tě, pochopils vůbec zdejší pravidla? Kolikrát už ti bylo vysvětleno, jak se věci mají, a ty ses stále ještě nenapravil?

Dav: No, co je tohleto...!

No, jak si to...!

Ty pancharte, ty si teda koleduješ.

Družinář: Ne, takhle ne, takhle by to nešlo, jenom kultivovaně prosím. Jestli se opravdu nechce polepšit, necháme ho. Nebudeme mu to nějak ztěžovat, ať prostě jen proleze tudy. *(Ukazuje svůj rozkrok.)* Souhlasíte?

Dav: *(Propukne v smích.)* Dobře!

(Na scéně panuje ticho, Muž nakonec prolézá Družináři mezi nohama. Dav je z toho paf a mizí. Muž při plížení nalézá na zemi klíč. Záhy vstupuje Stín.)

Stín: Klíč? No ano, tys vlastně od začátku hledal klíč, jako je tento. Ano, ano, tys přeci hledal tenhle klíč.

(Muž na kolenou si zevrubně prohlíží klíč, který drží v ruce. Poté vstává, jde doprostřed scény a otvírá velká imaginární vrata, jejichž obě křídla nejdříve otevře, pak jimi prochází. Stín odchází, je ticho.)

Muž: *(na zkoušku)* Hej hou... *(Ozvěna odpovídá: Hej hou...hej hou... hej hou... hej hou... hej hou...)* Ach... *(Ozvěna odpovídá: Ach...ach... ach... ach... ach... Doznívání ozvěny musí vsugerovat pocit ještě větší samoty).* Je tu někdo? *(Ozvěna odpovídá: Je tu někdo?...je tu někdo?... je tu někdo?... je tu někdo?...)* Sem jaktěživ nemohl nikdo přijít...

(Ozvěnou mu je jen šepot: taková samota, taková samota, taková samota, taková samota... Muž se rozhlíží na všechny strany, nakonec uvidí jakési objekty, zakryté černou látkou. Z pod látky opatrně vytahuje ženskou ruku.)

Muž: *(zděšeně)* Och!

(Ozvěnou mu je žensky vzdychající hlas: och... och... och... och... och... och... Hlas ho zdá se povzbudil. Pouští se s vervou do díla a objevuje ženskou nohu.)

Muž: (vzrušeně) Ha!

(Další zrychlující se ženské výkřiky: Ha!... ha!... ha!... ha!... ha!... ha!... Nakonec pod černou látkou objevuje figurínu ženy. Vytahuje ji ven a pokládá na zem. Dlouze si ji prohlíží, pokouší se hýbat jejími končetinami. Pak s ještě větším gustem a energií otáčí jejíma rukama, nohama a celým trupem, modeluje ji do podivně předkloněné pozice. Potom k sobě otočí její hlavu, hladí ji a rukama ji hněte obličej, jako by chtěl upravit její výraz. Každá proměna figuríny je doprovázena ženským ale téměř umělým hlasem. Na tváři figuríny se objevuje nejdříve radost, potom smutek, zmatek a klid, každý výraz doprovází hudba, která napodobuje ženský hlas odpovídající těmto pocitům. Mírně jí nadzvedává hlavu, její zrak míří kousek před ní. Chvilí zkoumá, co by s ní mohl ještě dělat.

Je čím dál vzrušenější, vytahuje další a další ženské a mužské figuríny. Všechny mají zakuklenou celou hlavu. Snaží se vytvořit nějaký obrazec, chvíli přemýšlí a pak nasazuje kuklu i první figuríně. Hudba je čím dál silnější, on stepuje do rytmu a přitom stále upravuje kompozici. Rychlost proměn znatelně roste, vytváření obrazce stále sleduje jedno nebo více pravidel. On se postupně ocitá uprostřed svého obrazce, stává se jeho součástí. Je to projev nesmírně silné, vypjaté vůle. Neustále prolézá svou kompozicí.

Figuríny nyní vytvářejí obrazce, jejichž střed zaujímá první figurína. Pomalu ale jistě se proměňuje. On rychle pobíhá, poskakuje, točí se mezi svými stvořeními, velice vzrušeně křičí a odpovídá na jejich neverbální povyk. Neustále něco objevuje, obnovuje, znovuobjevuje a znovuobnovuje, ale již není pánem těch předmětů - hudba, která z nich vychází, nakonec přehluší i jeho křik. Vtahují ho zcela mezi sebe, síly ho pomalu opouštějí, nedaří se mu skoro ani vylézt. Nakonec se jako vysílený červ vyplazí ven. Jeho stvoření se k němu s duněním otáčivě blíží a pomalu mizí.

Opět vchází Stín, drží se však od něj zpátky.)

Stín: *(poklidným hlasem)* Pak přišla zima, ten den hustě sněžilo a ty ses procházel naboso sněhem, chtěls ten chlad pocítit až do morku kostí. Myslel sis, že se podobáš Kristu Pánu, že jsi ta nejopuštěnější osoba na světě a jako jediný i trpíš. Cítils, jak tě naplňuje touha po sebeobětování, přestože jsi netušil, za koho by ses mohl obětovat. Ano, zanechávals po sobě stopy ve sněhu a opodál se v mlze ztrácel hustý les.

(Muž na pokraji sil vstupuje do lesa lidských těl.)

Stín: *(Vchází za ním.)* A tys do toho ztemnělého lesa vstoupil, stromy již shodily listy, vzpínaly své holé větve úplně jak nahé ženy. Tvářily se neoblomně, v mlčenlivé samotě se tyčily na zemi pokryté sněhem, a tys měl co dělat, abys jim nepověděl o své bolesti. Vzpomněl sis na čas svého dospívání. Na den, kdy jsi tak dlouho postával u krajnice a čekal na jistou dívku. Taký padal sníh a ty ses připravoval, že jí vyznáš své srdce. Byl jsi tehdy naprosto nevinný kluk; kdepak dnes, po spáchání tolika těžkých hříchů se do té doby zkrátka už ani vrátit nemůžeš. Již dávno jsi ztratil důvěru v druhé, tvé srdce zestárla, ty milovat už nedokážeš. Proč nepronikneš dál do toho lesa, nejdeš rovnou za nosem a, až ti dojdou síly, nepadneš někde s přáním, aby tě už nenašli.

(Muž si chce odpočinout pod jedním ze stromů, Stín se k němu o něco přiblíží, pozoruje ho.)

Stín: Když se to tak vezme, to, co cítíš, je jen druh sebelítosti, ty přeci nemáš v úmyslu takhle skončit, na to jsi moc ješitný.

(Stín odchází.)

Strom, o který se Muž opírá, sklání svůj kmen a promlouvá lidským hlasem: „Aha, ty jsi tady.“ Další stromy se hrozivě přemisťují jeho směrem a nabírají znovu lidskou podobu. Je z nich Dav oblečen do smutečních šatů.)

Dav: *(Mluví a hýbe se, ale naprosto bez výrazu.)* Všude tě hledáme.

Pozveš nás přece na skleničku!

Jsi naším hostitelem, jak to, že tady běháš po sněhu?

Ty hrdino, jsi naše pýcha.

Jsi obr, ke kterému nám nezbývá než vzhlížet.

Pověst máš tak velkou, že z toho až jde strach.

Náš obdiv máš, ale modlu z tebe nikdy neuděláme.

Jsi pouhý podvodník a my jenom nevíme, jak to děláš.

Vstaň, půjdeš s námi.

Přispěješ na naši dobročinnost, na děti, o které se staráme, nemusíme ti říkat, že děti potřebují víc peněz než dospělí.

Projít sám tímhle hlubokým lesem, kam ani čert nepáchne, není to úžasné!?

Jsi průkopník, jsi náš předvoj, jdeš cestou, na kterou se nikdo předtím neodvážil, a tak jsi všechny svedl falešným směrem.

Dá se říct, že jsi dostal příležitost, která se jen tak někomu nenaskytne.

To ale neznamena, že bys byl schopnější než ostatní, oni jen neměli příležitost své nadání rozvinout.

Prostě mezi námi vynikáš, tak nás nech vynést tě trošku do nebe!

(Dav se chladně, zlověstně chechtá. Někteří do něj strkají, jiní ho chtějí vléct.)

(znenadání pokřik) Tady je!

My o vlku...

Ustupte stranou.

(Stín vchází pozpátku, Dav se před ním rozestupuje.)

Muž: *(slabě)* Kdo tam?

Stín: Tvoje srdce.

(Dav sleduje, jak se před ním potácí pokřivené, slepé a hluché Srdce Stín mezitím táhne Muže po zemi. Tímto způsobem a za všeobecného ticha opouští scénu. I Dav pomalu odchází, následuje ve skutečnosti neviditelné, nicméně zcela staré Srdce člověka.)

Z druhé strany scény vstupují Herci.)

Herci: Na cestu jsme se vypravili už před svítáním, tolik rosy napadalo. Ve tmě bylo slyšet, jak frkají krávy, co pásly se na stráni u cesty. V dálce zářil zákrut řeky, její temná modř byla jasnější než blankyt nebes.

Vyprávěl nám bajku.

Mně se zdálo, že mi z břicha roste sloní kel, strachy jsem umíral!

A tebe to napadlo? Napadlo tě někdy, že by ses stal ptákem?

Proč ptákem? Já jsem takhle moc šťastná, říká, že mě miluje.

Faulkner.

Já miluju *Růži pro Emílii*.

Volal jsem ti, hned několikrát.

Umíš číst z dlaně?

Šetři sliny, dál už mi to nemusíš vysvětlovat!

To je tak hezké koťátko!

Mám pocit, že už jsem tě někde viděl.

Miluju sladkosti, zvláště ale miluju jogurt.

Máš nádherný vlasy. Jsou pravý?

(Nářek dítěte.)

Ach miláčku, zapomněla jsem tě přebalit!

(Startuje motorka.)

A jak se vracíš ty? To byla katastrofa, co, co je prosím tě tohle za hru!

A co děláš zítra? Nezajdem na večeri?

(Dětský pláč, startující a odjíždějící automobily, je slyšet zvonky kol.)

OPONA

Několik poznámek k inscenování *Druhého břehu*

1. K tomu, aby se divadlo osvobodilo od pravidel divadla mluveného, tj. umění mluvit, a obnovilo všechny původní formy dramatického umění, tj. umění zobrazování, je pro takové moderní divadlo také nutné vychovat nový typ herců, kteří by zvládali na způsob herců tradiční čínské opery nejen recitaci, ale i zpěv, tanec i bojová umění bez omezení konvenčního divadelnictví. Tato hra si klade za cíl ke zmíněné výchově alespoň trochu přispět.
2. Ideální by bylo sjednocení tří článků: těla, řeči a psychiky. O to usiluje i tato hra. Pokusit se také prostřednictvím fyzických pohybů, jednání, poskytnout herci prostor pro hru s jazykem, aby řeč spolu s tělesnými gesty přispěla ke zrodu konkrétního psychického procesu.
3. I když se jedná o hru abstraktní, při představení nesmí vzniknout dojem, že jsou předkládány holé myšlenky, jako nějaké filozofické plácání. Mělo by se usilovat o dosažení vjemové abstrakce a to takovým divadelním projevem, který plně zaměstná představivost herců do té míry, že dojde ke kontaktu právě s touto abstrakcí.
4. Kromě několika málo rekvizit si hra nevyžaduje dekoraci. Postavy musí po celou dobu zůstat v dialogu s okolím i věcmi. Když schází slova, může je nahradit hudba, světlo, pohyb, gestikulace. Okolí ani dekorace nesmí vyvolávat dojem mrtvé kulisy.
5. Tato hra zdůrazňuje skutečnost, že prostřednictvím hraní dávají herci život svým partnerům, kteří vlastně nemusí ani existovat, například jedno staré, unavené srdce, nějaký stín nebo řeka. Zde je zásadní rozdíl mezi divadlem a filmem. Toto hraní založené na imaginárním prostředí a imaginárním partnerovi si může zpočátku vypomoci skutečnými předměty: provaz například může vyjádřit podstatu mezilidských vztahů – pokud ale herec dokáže hru zvládnout sám, pak už rekvizity nepotřebuje.
6. Cílem této hry je pomoci herci, aby si postupným objevováním svého partnera dokázal uvědomit vlastní já. Pokud autor dokáže nalézt partnera, s kterým bude ve stálém spojení, aniž by byl posedlý svým vlastním já, pak bude jeho hra aktivní a živá – bude moci uchopit své já vyvolané akcí a přesněji ho pozorovat.

7. Interpretace této hry si vyžaduje, aby herci zapomněli na logickou a sémantickou analýzu. Nejživější hraní spočívá na intuici, improvizaci a spontánnosti. Herci by se během zkoušek měli naučit dívat se opravdu svými očima, poslouchat svými ušima a používat své tělo tak, aby mohli opravdu vnímat partnera, jinak řečeno hra bude živoucí a napjatá do té míry, do jaké se vyhne intelektuální reflexi. Literární analýza textu je tedy úplně zbytečná, nemusí se ani hledat žádný utajený smysl.

8. Cílem je sice výchova k používání všech schopností herce jako u herců tradiční opery, ale to ještě neznamená, že by měla vytvářet novou sadu konvenčních pravidel pro moderní divadlo. Naopak, tato výchova si klade za cíl hru bez konvencí, bez nehybných pravidel. Když jsou herci na pódiu, měli by být ve stejném bojovném napětí jako sportovci před zápasem nebo kohouti před bojem, jen tak se jim podaří vyprovokovat partnera ke spontánnosti a živosti.

Toto je jen pár myšlenek, které mohou posloužit jako odkaz k další vlastní reflexi.